Ч. 241 (12.897). Львів, вівторок 27. жовтня 1931. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІІ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

ЛИСТ З ХАРБІНА.

(Оригінальна кореспонденція).

Харбін, 13. жовтня 1931 р.

Загальне положення в краю стає з години на годину все цікавіше, бо ті скриті сили, що богато років десь ховались, раптом вийшли на арену.

Треба завважити, що кожного року в Манджурію приходило біля одного міліона нових поселенців, що йшли на захід краю, на границі Монґолії, а тамошні тубильці мусіли посуватись все дальше в глиб цієї таємничої країни та забирати зі собою свою худобу і весь дорібок.

Фактично монгольська територія починається від гір Хінгана і тягнеться на південь від лінії східно-китайської залізниці. Цей великий простір земель належав виключно монгольським племенам — хошунам, але все нові і нові хвилі китайців приходили на плодючу землю, а потім зовсім захопили такий район, як Солунський. Обурення монголів на ці акти було чимале.

Японія вже багато років зряду веде кольонізаційну політику в Манджурії, скермовуючи туди армії корейців, при чому по японському закон, вони не мають права переходити в якенебудь інше громадянство, крім свого японського. Таким чином, всі ті хлібороби, що поселились у числі одного міліона осіб, по просторах краю, особливо здовж східної лінії східно-китайської залізниці, фактично захопили манджурські землі для японської держави.

В минулому році китайська влада видала заборону новим поселенцям-корейцям починати свою працю. Це викликало протести Японії, але Мукден оставив їх без відповіди.

Сьогодні маємо слідуюче положення:

Японські війська вернулись на свої початкові точки, здовж своєї південно-манджурської залізниці, захопивши частинно деякі пункти в інших місцевостях. Така важлива залізниця, як Сипінгай-Таонань-Ціцікар фактично перейшла під повну контролю японців, бо головним директором її призначено японця. Ця залізниця дає доступ до півночі. Закінчено організацію самостійних урядів в таких місцях, як Гірін, Мукден (Ляонін) та монгольська земля — Жехе, Солунь.

Війська монголо-китайські з Таонані відійшли на північ і може сьогодня, або завтра зустрінуться з рештою цісарських військ. Велика китайська армія ховалась у спеціяльних місцях біля Чін-Чау, але сміливий рейд японських аеропилянів та 32 бомби фактично зліквідували цю базу.

Вчора японські військові кола заявили в Мукдені, що Японія буде вести переговори тільки з місцевою китайською владою, себто владою самостійної Манджурії, при чому зауважили, що всі питання фінансово-економічного характеру будуть вирішені тільки з цією владою, бо Японія рахує, що Нанкін і його уряд не має ніякого відношення до Манджурії. В той-же час в усіх японських газетах багато відомостей про рух китайських монархічних кол, які єднаються біля наслідника престолу „небесної" імперії, а його приятель князь Тоші виїхав з Дайрену до Мукдену, щоби почати підготовчу працю під прапором реставрації манджурської династії.

Безумовно ця акція находить велику підтримку з боку японців, а також тих купецьких і заможніх верств місцевого громадянства, які в останніх роках стояли осторонь від активної політичної праці.

В Харбіні теж влада двоїться і китайські часописи обвинувачують декого із своїх ґенералів у зраді і японофільстві, підраховують свої сили і хвилюються. Тому місто живе серед дуже неспокійних настроїв, торговля сильно підупала, а місцева валюта — даян, що був вартний 35 сен (одна японська єна вартна 50 ам. центів, або пів долара, і ділиться на 100 сен), в останніх днях упала до 25 сен. Багато продуктів щезло з ринку, коли ви хочете купити їх на даяни. В міняльних конторах та банках була вчора величезна паніка, бо даян тільки за один день втратив 5 сен. Влада усталює курс єна і даяна, але ті розпорядження тратять через день усяку силу.

Одночасно місцеві совітські організації почали деяку акцію пропаґанди, (щоби Манджурія годилась з СРСР) та величезну антияпонську пропаґанду.

Випускають навіть на російській мові часопис „Манджурская Жизнь", що визвало вже протести японського консуля Оохаші.

Що торкається російської еміґрації, то вона назагал не рухається, лише частина висловлюється в тому напрямку, щоб ніякої піддержки японцям не давати в їх протисовітському поході, бо це булаб „зрада інтересів Єдиної Великої Россії". Хай, мовляв, будуть більшовики, ніж частина Далекого Сходу малаб бути окупована японцями! Взагаліж з цією еміґрацією ніхто не рахується, бо вона абсолютно розвалена, поділяється на десятки груп ріжних напрямків, гризеться між собою, хоч і має деякі культурні організації, головним чином школи. Має вона також і пресу, що виходить цілком під китайською цензурою, а тому далека від широкої і цікавої інформації.

Вчора японці м. Харбіна ті, що мають свої будинки, малювали на дахах свій прапор: на білому полі червоне сонце. Це на те, щоб охоронити себе, коли над містом появляться японські аеропляни. Вони і так роблять розвідку. В Чанчуні збудовано другий японський аеродром, де находиться кілька апаратів.

Вчора місцевий більшовицький торгпред Розумовський виїхав з Харбіна, а перед цим відізвом зібрав всіх місцевих директорів радянських торгових організацій і видав приказ проводити постепенну ліквідацію цих торгових агенцій, як бензини, мануфактури, „Мулттрест", Експорт-хліб та інші. Ця ліквідація буде проводитись поволі. В останніх роках, особливо після знаного конфлікту в 1929 р., вони продали тут свого краму на великі суми гроша, при чому китайські купці нераз складали досить сильні протести проти радянського дампінгу, очевидно — без усяких результатів...

Микола В. Самійлович.

Торговельна Школа

Т-ВА „ПРОСВІТА".

З нагоди 20-ліття першої української торговельної школи.

Дня 5. жовтня ц. р. минуло 20 літ, як у нас повстала перша фахова школа, а саме *Торговельна школа Т-ва „Просвіта" у Львові.*

Повстання цеї першої фахової школи в історії української культури є фактом небуденного історичного значіння. Організатори цього важного виховного заведення вже в тому часі докладно здавали собі справу, що нам уже не вистарчають загально-освітні школи, які продукують головно державних урядовців-бюрократів; для розросту економічної, культурної і політичної сили українського народу треба було конче розбудувати також фахове шкільництво, що мало витворити серед української суспільности новий незалежний стан фахово-освічених людей, які у сильних культурних народів грають у національному житті чи не найважнішу ролю. До цього вільного стану належать фахівці, що працюють в ділянці промислу і торговлі.

Торговельна школа повстала з ініціятиви Господарсько-Промислової Комісії Т-ва „Просвіта" у Львові. Виділений нею окремий організаційний комітет покликав до життя окрему Кураторію, як безпосередній опікунчий орган школи.

До першої Кураторії увійшли: як голова Іван Кивелюк — тодішній голова „Просвіти", д-р Кость Левицький (від Краєвого Союзу Кредитового), о. Дамян Лопатинський (від Руського Т-ва Педагогічного), проф. Володимир Шухевич (від „Дністра"), проф. Олександер Гарасевич (від „Просвіти"), І. Джиджора (від Наукового Т-ва ім. Шевченка), проф. Людвик Сальо (від Краєвого Шкільного Союзу і Учит. Громади), інж. Андрій Корнелля (від Сільського Господаря), дир. Василь Нагірний (від Народної Торговлі), дир. Омелян Саєвич (від Краєвого Союзу Ревізійного), Іларій Чапельський (від Народної Гостинниці), д-р Альфред Говикович (від Парц. Т-ва „Земля") та дир. Торговельної Школи проф. Роман Залозецький.

Плян науки Торговельної Школи був розложений на два роки. До школи могли вступати хлопці і дівчата по скінченні 14-го року життя з освітньою підготовкою, що відповідала укінченню найменше 3-ох кляс середньої школи, або цілої виділової школи.

Учительський Збір у першому шкільному році (1911) був: директор Торг. Школи — Роман Залозецький (проф. політехніки та Торговельної Академії у Львові) учителі: д-р Юліян Гіпняк, д-р Іван Крипякевич, Гриць Микетей, Осип Скрентович та Микола Яцків.

Праця в школі нормально йшла до світової війни. Воєнна хуртовина унеможливила науку в шк. р. 1914-15. В слідуючому році 1915-16 на місці дир. Р. Залозецького управу переймає Осип Скрентович, а опісля Амвросій Березовський. У шкільному році 1917-18 директором школи стає *Денис Коренець*, який щасливо кермує цією школою аж до сьогоднішнього дня.

У часі українсько-польської війни школа була нечинна до 5. травня 1919 р. У шкільному році 1924-25 перемінено школу з дворічної на *трилітню*.

Дня 25. лютого 1924. р. Головний Виділ „Просвіти" передав Торговельну Школу Головній Управі „Рідної Школи" у Львові. Від того часу Торг. Школа входить в організаційну шкільну сітку „Р. Ш.". Одначе концесіонером є ще досі Т-во „Просвіта", а школа має офіційну назву „Триклясова Коедукаційна Торговельна Школа Т-ва „Просвіта" у Львові".

Школа належить до середнього типу фахових шкіл. Абсольвенти нашої Торговельної Школи мають такі самі права в державній службі, що їх мають гімназійні матуристи.

При трилітній школі істнують, почавши від 1912 р. досі, ріжні курси: торговельні, кооперативні, торговельні курси для абітурієнтів, окремі курси для абсольвентів 6-ти кляс середніх шкіл і т. д.

При навчанні торговельно-економічних наук звертається в школі особливу увагу на науку кооперації, для якої не лише призначені окремі обовязкові години, але цей предмет угляднюється при навчанні також інших споріднених предметів. При школі ведеться окрему шкільну кооперативу, час до часу відбуваються ученицькі реферати на суспільно-економічні і кооперативні теми. Таким чином школа, що має завдання постачати для української суспільности кваліфікованих робітників (-ць), застосовується до сучасних вимог господарсько-культурного життя нашого народу.

Для удержання школи на належному рівні до її учительського збору заанґажовано учителів (-льок) з вищими фаховими кваліфікаціями. В школі працюють також люди, що беруть визначну активну участь не лише в теоретичній розрібці, але й у практичній обслузі нашої кооперації.

Школа вивінувана у всі необхідні наукові засоби для навчання природознавства, товарознавства і технольогії, писання на машині і т. д. так, що дає можність своїм учням набути всі ті знання, які дає кожна модерна школа того типу.

Найбільшою невигодою для цеї школи — це недостача відповідного льокалю. Теперішнє її приміщення при вул. Корняктів ч. 1. є зовсім не відповідне і через те є поважною гальмою у розвитку цієї цінної для нас установи.

Чим живе Торговельна Школа?

Від самого початку свого іствування (від 1911 р.) аж досі школа опираеться на фінансовій базі українського народу. Перед війною більшу частину видатків школи покривали з жертв українських економічних установ. Тепер Школа опираеться головно на шкільних оплатах своїх учнів і щедрій підмозі кооперації обєднаної в Центросоюзі. Також деколи дістає підмогу з додатку до оплати патентів, призначеного на фахові школи.

Скільки українців скінчило школу?

Від 1911 р. до 1931 р. Школу (дволітню а опісля трилітню) скінчило 388 осіб, з того 171 дівчат, шести-місячні торговельні курси (в рр. 1912-14) — 30 учнів, з того 7 дівчат, спеціяльні курси стенографії (1917-18) 85 слухачів, однорічні торговельні курси для абітурієнтів (від 1920) 425 осіб, з того 84 жінок, спеціяльні вищі кооперативні курси 30 слухачів, однорічні торговельно-кооперативні курси для абсольвентів 6-ти кляс сер. шкіл 49 осіб, з того 5 жінок. Від 1920 р. досі скінчило однорічні курси 504 душ, з того 89 жінок.

Головне ядро абсольвентів Торговельної Школи працює в українських економічних установах, а частина розміщена в найріжнороднійших приватних і державних підприємствах. Між абсольвентами цієї школи є найменше безробітних. Довголітня практика показує, що навіть у часах пекучої економічної скрути абсольвентам фахової школи далеко лекше найти працю, як тим, що скінчили загально-освітню школу.

Торговельна Школа має вже за собою цінну 20-літню працю. Перед нею, як дуже важним культурно-економічним чинником, стоять ще нові великі завдання. Розвій нашого культурного й господарського життя вимагає постійного допливу метких, фахово-освічених людей, з розвиненим організаційним хистом та ініціятивою. Школа, що виховує таких людей, має добрі вигляди на дальший розвиток.

Інж. І. Лучишин.

Закарпаття.

Загальні збори Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді.

Мин. неділі відбулися в Ужгороді річні загальні збори Т-ва „Просвіта“. Проводив д-р Бращайко.

Зі звідомлення, яке предложено на зборах, довідуємося, що Т-во „Просвіта“ має тепер по селах Закарпаття 107 читалень, а 37 читалень підготовлено до відкриття. В мин. році недобір товариства зріс до суми 614.000 ч. к. (ок. 20.000 долярів), спричинений головно недавньою будовою прегарного дому в Ужгороді та веденням „Руського Театру“, працю якого „Просвіта“ мусіла недавно припинити. З уваги на цей поважний довг „Просвіта“ в останніх роках примушена була також сильно обмежити свою видавничу діяльність.

На загальних зборах принято внесок провінціональних членів, щоб уладити на Закарпатті загальну збірку на „Просвіту“. Наші закарпатські брати сподіються, що збірка ця пройде успішно, бо зрозуміння для потреб „Просвіти“ є там велике. Головою товариства вибрали знову д-ра Бращайка.

Свято „Пчілки“.

В дні 3. ц. м. діточий часопис „Пчілка“ уладив своє свято, вступаючи в 10-ий рік праці. Свято відбулося в салі ужгородського кіна „Уранія“ і пройшло з повним мистецьким успіхом. На його програму складалися: виступи Краєвого Хору Учителів під управою проф. О. Приходька і наші народні танці в числі 10, що їх виконали менші й більші діти. Публики було повно.

Новий православний епископ.

Читаємо в „Свободі“: Православний епископ Йосиф має вернутися до Сербії і своє місце передати новому дефінітивному православному епископові Підкарпаття Дамаскинові, також якомусь сербові. Він має „реорганізувати“ православну церкву на Підкарпатській Руси.

З життя Волині.

Нова відміна кооперації. Волинь бачила вже всякі „чуда“, які звичайно кінчалися крахом. Тепер має побачити ще одно кооперативне чудо (їх теж було вже немало). Виникла тут думка про створення на Волині великої „кооперативи“ для збуту й перерібки свиней. Відбулося вже зібрання й обрана спеціяльна комісія. Членами цієї „кооперативи“ малиб стати: соймики, продуценти (польські поміщики й осадники) і кооперативи (польські), і ці три групи малиб скласти 250 тисяч зол. Як бачимо, це цілком своєрідна „кооперація“. Врешті, не самий тип цієї „кооперативи“ цікавить українців, а відношення її ініціяторів до наших соймиків, як до своїх власних підприємств. Очевидно, ці „кооператори“ вважають, що мають право використовувати гроші нашого українського селянсько-хліборобського населення на підтримування поміщиків і осадників, бо нова „кооператива“ майже виключною їх користю. Українці, члени самоуправних установ, повинні рішуче протиставитися втяганню зубожілих соймиків у подібні „підприємства“. Досить попеклися наші селяни на ріжних „Рольниках“, „Осадах“, кулках рільничих, бджілярських товариствах і т. д., які розтринькують величезні суми і банкрутують.

Електрифікація Волині. Рівне, Луцьк і інші міста досі не мають своїх електрівень. Постачання населенню електричної енергії стало монополем приватних підприємств і страшного визиску населення, яке мусить платити за неї дуже дорого. Правда, в Рівному виринула думка побудувати власну міську електрівню, але міська рада, уникаючи цього роду підприємства, бо знає добре, як вони на Волині ведуться, або не збірається, або збірається в такому числі, що нема кворуму. Не без того, щоби прихильні користання енергією з електрівні у Здолбунові, не мали впливу на хід спр[illegible] в міській раді.. .

Нова „руківка“. В Рівному почала виходити варшавська брукова ґазетка „Останнє Вядомосьці“ під назвою: „Волиньске“, друкуючи три сторінки у Варшаві, а четверту у Рівному, яку наповнює місцевою хронікою, а по суті всякими дурницями.

Вулиця ім. Т. Голувка. В Луцьку виринув проект переіменування вулиці, на якій находиться „Рідна Хата“ (вул. 3-го Мая), на вулицю імени Т. Голувка.

Траґедія аґронома. Між стаціями Горохів-Галичани найдено на залізничому шляху трупа аґронома горохівського соймику Пантелеймона Прудка з розчерепленою головою. Очевидно, що є це актом самовбивства. Чи не завинила модна в соймиках редукція аґрономів?

Поміщики стають до „боротьби“ з комунізмом. Розвиток на Волині комунізму занепокоїв польських поміщиків. Завдяки їм, „Всехпольська централя антикомуністичних видавництв“ у Варшаві присилає на Волинь транспорт протикомуністичних летючок, афіш і ін. Централя Союзу „земян“ закликає поміщиків до участи в цій акції. Ось так, замість усунути причини, що викликують більшовицькі настрої в масах, — летючки та афіші, — замість можливости нормальних, здорових умов для національного життя й розвитку — слова. Очевидно, що вся та паперова акція комуністам не пошкодить, бо вони такі мистці у паперовій пропаґанді, що контрпропаґанда їх не переліцитує.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 27. ЖОВТНЯ 1931.

В. СІМОВИЧ.

Чи можна заводити харківський правопис?

Як ми вже повідомляли, Львівська Шкільна Кураторія видала нові гімназійні читанки зредаговані А. Крушельницьким харківським правописом. Таке видання появилося, очевидячки, наслідком повного необзнайомлення дотичного референта зі становищем нашого правопису. Вчителі непідготовані до правопису, якого не всилі вивчити, опинилися в дуже прикрому становищі. Одночасно довідуємося, що „Фільольогічна секція Наук. Т-ва ім. Шевченка“ звернулася до Шкільної Кураторії з пропозицією завести харківський правопис у всіх школах. Користаючи з побуту у Львові проф. д-ра В. Сімовича, наша Редакція звернулася до нього, як до знавця, з проханням висловити свою думку про цю справу.

Вельми Шановний
Пане Редакторе!

На Ваше прохання висловити свій погляд на справу заведення т. зв. харківського правопису в наших школах, я радо подам Вам свою думку, при чому докину декілька слів і з приводу самого правопису.

Я вважаю, що заводити цей правопис уже тепер до наших читанок і взагалі в нашу школу — за **рано** й непотрібно. На це є свої причини — чисто педагогічного характеру, а то й річеві.

Наскільки мені відомо, в наших середніх школах обовязує й досі граматика акад. д-ра Смаль-Стоцького, що, видаючи нове видання своєї книжки, щоб не збільшувати правописного хаосу ще й у школі, перевидав свій підручник без змін, полишивши давню, передвоєнну систему українського правопису. У народних школах і в нижчих клясах середньої школи, наскільки я не помиляюся, обовязує досі граматика Ом. Поповича, де принятий загально знаний і уживаний у нас після війни правопис, збудований на компромісі між ортографією Наукового Товариства ім. Шевченка зперед війни та тими змінами, що їх у наш правопис саме внесло життя. Цим останнім правописом у головних основах користуються наші видавництва, преса, ним пише, здебільша, все наше громадянство. Це більш-менш той правопис, що його скодифікувала була перед харківською правописною конференцією (перед 1927) фільольогічна секція Наукового Товариства ім. Шевченка, і що його мали на цій конференції обороняти представники цієї нашої найвищої наукової установи на західніх укр. землях. Можна балакати про різні недостачі різних правописних систем — вони все матимуть недостачі; можна дискутувати про науковість чи ненауковість правопису, про більшу, чи меншу його практичність — але ж школи ця справа зовсім не торкається, школа має мати **певну систему** правопису й мусить її притримуватися. Різні правописні системи, вводжувані різними вчителями в тій самій школі, й як що до чого й у тій самій клясі тої самої школи — відбиваються зі шкодою для навчання предмету, дезорієнтують молодь, у її погляди вносять хаос, а наслідки: безпорадність, безпомічність, байдужність і, врешті, повна втрата пошани для авторитету школи. Тимто вводити серед теперішніх обставин, без попередньої підготови, без граматичного підручника, збудованого на системі т. зв. харківського правопису, без відповідної **підготови** в цій справі і вчительства,— я не вважаю за річ щасливу. Що підготови такої нема не тільки серед учительства, але й у невчительських лавах, серед прихильників нашого правопису, це видно з різних видань.

Та воно й не диво, що воно так, і тут приходимо до **річевих** арґументів, що промовляють проти заведення т. зв. харківської ортографії. Справа в тому, що система харківського правопису не додумана до кінця, тим то й не добудована, до самого верху не доведена. Воно ні трохи не дивно. Це ж уперше **життя** поставило перед нашими земляками на Радянщині вимогу створити систему: до „Найголовніших правил українського правопису“ Української Академії Наук із 1919 р., що правили за підклад для т. зв. харківського правопису, кожний писав, як йому казало його „почуття“. Та досить порівняти „Правила“ з „Українським правописом“, виданим 1930 Наркомосом України, щоб переконатися, кілько внесено до тих „Правил“ **сутніх** змін не тільки у правопис, але й у **форми** літературної мови*). Не диво, що в виданнях ВУАН побачите дуже часто на книжках скромну замітку, що, мовляв, правопис книжки **різниться** від офіціяльного, бо книжку складали до 1930. і т. д. А кілько різниць **без такої замітки** у книжках, виданих державними радянськими видавництвами! Кілько **відхилів** від самої основи офіціяльного правопису! Та й це не диво, бо всього, чого життя **вимагає,** в закони не вбереш, і доля авторів „правописних словників“ у цій справі (таксамо міркую, укладчиків читанок, редакторів) дуже й дуже незавидна. Справа в тому, що система т. зв. харківського правопису збудована, головно, в відділі чужих слів, не на своїй (від XVI.—XVII. ст.) **українській традиції,** коли

*) В нас чогось ізплутують ці дві речі, і тут—теж вина книжки „Український правопис“, що обхоплює не тільки правопис, але й подає приписи щодо вживання поодиноких форм, подає відміни, закони словотвору, вибирає з безлічі говіркових форм **чомусь** ту, а не иншу, одне слово, хоче **скодифікувати** форми літературної мови вже нині, коли ще їх кодифікувати не можна й **не слід!**

Анґлійські посли про свій побут у Сх. Галичині.

Минулого тижня згадали ми про звіт англійських послів пастора Джеймса Барра і Ріс Девіса перед англійським парляментом. Тепер дійшов до нас цей звіт у друкованій формі. Подробиці з нього не були досі поміщені в пресі.

Звіт цей основний, починається від інформацій про нашу історію та сучасне загальне положення. Після цього йде аналіза українсько-польського конфлікту, в якій дуже диплньоматично розложені „провини" обох сторін. У розділі „Скарга до Ліґи Народів" маємо обективний погляд на всі надії, які можемо звязувати з цією установою. Звіт писаний, очевидячки, ще перед вибухом японської війни супроти якої авторитет Ліґи досі показав себе за слабим чи попросту ніяким. Анґлійські посли з природною їм тверезістю, що не дозволяє на ілюзії, зазначують, що навіть якби Ліґа Націй прихилилась до нашої скарги і видала якесь рішення, то й тоді його не можна би „екзеквувати", бо його виконання залежало би виключно від волі обох сторін.

Що це значить? Значить, що рішення Ліґи Націй, яке має моральне значіння для даного народу, в справі якого вона прихильно висловилася, може мати практичне значіння тільки тоді, коли держава, проти якої виступає Ліґа, приневолена її вислухати з огляду на міжнародню ситуацію в даній хвилині.

У звіті торкаються анґлійські посли теж справи становища польських соціялістів супроти українців. Ця справа тепер у нас актуальна з огляду на недавній автономічний внесок соціялістів у варшавському соймі. Анґлійські посли не скривають своєї думки, що законопроєкт соціялістів з 1925 р. їм до вподоби і що його здійснення могло би бути розвязкою складної проблеми. Очевидячки, вони не входять у нюанси внутрішньої польської політики і стоять на становищі, що польські соціялісти такі самі інтернаціоналісти та пацифісти як вони. Не слід забувати, що роля соціялістів у польській державі нині ні трохи не подібна щодо впливів до ролі англійських соціялістів.

Крім того слід пригадати, що оба анґлійські посли, зокремаж пос. Барр конферували доволі довго з провідниками ППС у Варшаві. Там пепесівці познайомили їх зі своїм проєктом автономії з 1925 р. Тепер вони його поновили, про що напевно повідомили і англійських лейбуристів.

—o—

Господарка „Нар. Дому" перед судом.

Дві розправи М. Бачинського. — Допущено доказ правди!

В пятницю 23 ц. м. перед трибуналом окружного суду у Львові, якому проводив с. о. с. Мединський, відбулася в год. 9. рано розправа проти відповідального редактора „Курер-а Львовского" Тужанського, якого комісар Народнього Дому і посол ВБ Михайло Бачинський обвинувачує через адв. д-ра Чудовського в наклепах на його особу. Тужанського боронив емер. полковник і шеф Прокуратури при львівському військовому суді адв. д-р Гехт, який заявив, що в імени свого клієнта переведе доказ правди на всі ті факти й цифри, які були подані в статтях „Кур. Львовского" у звязку з діяльністю М. Бачинського як комісаря Нар. Дому. Приватний обвинитель не висказався щодо тих доказів і розправу відложено.

Після того в год. 9.30 трибунал у тому самому складі розглядав скаргу М. Бачинського проти відповідального редактора п. Олександра Костика, за дві статті про господарку в Нар. Домі з липня і серпня ц. р. Заступав обвинуваченого адв. д-р Михайло Волошин, який заявив, що хоч ті статті були поміщені в „Ділі" без відома п. Ол. Костика і були сконфісковані він переведе доказ правди на всі наведені в них факти відповідними документами, касовими книгами Нар. Дому і численними свідками. Оборонець Бачинського адв. д-р Чудовський був просто заскочений тим навалом доказів і просив трибунал відложити розправу на кілька тижнів, аби він мав змогу зібрати потрібні дані для оборони свого клієнта. Після того предсідник відложив розправу на три тижні.

—o—

Анкета „Рідної Школи".

В четвер 22. ц. м. запросила Президія Головної Управи „Р. Ш." представників української преси на анкету, на якій обговорено дві справи: 1) пропаґанду ювилею „Р. Ш." та 2) орґанізацію і фінансову допомогу „Р." Ш." в ювилейному році.

Отворив анкету вступною промовою голова „Рідної Школи" радн. І. Кокорудз, що привитав численно зібраних присутніх і зложив на їх руки подяку для української преси за дотеперішню ревну підтримку ідей та завдань „Р. Ш.". Опісля подав справи, над якими зібрані мають застановитися.

Як референти виступали пп. ред. М. Струтинський і дир. І. Юцишин, після чого розвинулася широка дискусія, в якій забирали голос всі учасники.

Закінчив анкету радн. І. Кокорудз, що зібрав її підсумки та висловив надію, що українська преса буде не менше інтенсивно, як і досі, пропаґувати й ширити ідеї „Р. Ш". в нашому громадянстві.

Чи Ви знаєте?

Чи Ви знаєте чому Т-во „Просвіта" опинилося в важкому положенні і чому має понад 600.000 зол. довгу?

Чи Вам відомо про те, що на 3125 читалень, ледви 478 заплатило повну членську вкладку?

Чи Ви знаєте, що за останні 4 роки самі читальні завинили за членські вкладки до Т-ва квоту 250.000 зол. і чи Ви подбали про те, щоби Ваша читальня, споживча і кредитова кооператива й інші установи заплатили членську вкладку до Матірного Т-ва.

Чи чували Ви, що читальні і філії винні за книжки Т-ву „Просвіта" квоту понад 150.000 золотих?

Чи Ви знаєте про те, що число фізичних членів Т-ва „Просвіта" доходить ледви до 6.000 у той час, коли число нашої самостійно заробкуючої інтелігенції переходить 30.000 душ?

Чи Вам відомо, що Загальні Збори Т-ва „Просвіта" від низки літ ухвалюють, що кожний член Виділу читальні і їх заступники мають обовязково стати членами Матірного Товариства?

А напевно не чули, що цих 40.000 членів читальняних Виділів, цих передовиків народньої освіти не сповнило цього обовязку і не стало членами Матірного Т-ва?

А чи знаєте про те, що навіть не всі члени філіяльних виділів є членами Матірного Товариства?

Чи Вам відомо, що пересічно на одну читальняну бібліотеку припадає не більше як 80 книжок у той час, коли сотки тисяч добрих і цікавих книжок лежить у маґазинах Т-ва „Просвіта".

І тому, чи Ви подбали про те, щоби Ваша читальня ще в місяці жовтні доповнила в книгарні Т-ва „Просвіта" свою бібліотеку і чи самі закупили на зимові вечорі книжок для себе і своєї Рідні?

Чи Ви знаєте про те, що Т-во „Просвіта" розписало на віддовження внутрішню позичку і чи Ви вже підписали заяву і заплатили відповідну квоту?

Чи Вам відомо про те, що „Дар Просвіті" в місяці грудні від ряду літ не дописує і тому чи Ви призадумались над тим, як у Вашому місті-селі найкраще повести збірку цього Дару?

Чи Вам відомо, накінець, про те, що колиб усі читальні сповнили свій обовязок і виплатили залеглі вкладки і колиб сплатили довги за побрані книжки та доповнили свої бібліотеки, то Т-во „Просвіта" не малоб ні сотика довгу, а малоб змогу вести в десятеро сильнішу освітню працю?

сформувалася була **свідомо** середньоукраїнська
літературна мова, яка **передала** нам цю систему
в спадщині, а на системі чужій, здебільша ро-
сійській, цілком відмінній від нашої, але ж
одинокій, що добре знана широкому загалові
на Радянській Україні. Імена власні (напр. Си-
цилія, Асирія, Абісинія), знані в нас у певній
уже формі, виходить ув одежі „Українського
правопису" (з 1930) зовсім **чужій** — тому, що
при утворюванні відповідного закону спущено
з ока **традицію,** яка на західніх українських
землях не переривалася, й яка не доводила ні-
коли українського граматика на Заході до
якихнебудь сумнівів, як писати це, чи те слово.
Ця традиція і лягла в основу правописного
„харківського" закону про писання чужого g та l
у наших словах — але ж приклади, що їх по-
дає „Український правопис" не все щасливі, й
людей, що йдуть бездушно за цією книжкою,
вводять у сліпу вулицю. Не диво, що не тільки
фільольоґи, але й журналісти*) говорять про
перегляд правопису, а молодий, дуже талано-
витий лінґвіст Наконечний у проспекті Радян-
ської Енциклопедії (Бюлетень УРЕ, № 1, Хар-
ків, 1931), ст. 31—32, а з ним майже всі учасни-
ки лінґвістичної конференції, скликаної з при-
воду видання цієї Енциклопедії, говорять про
написання **ла, га** в грецьких словах тільки як
про **виїмки** (ibidem, ст. 30—31) і вважає, що
треба в нас писати й **епігон,** і **гігієна,** й **оргія,**
й **поліґамія** й т. д. й т. д. — зовсім так, як досі
всі писали ми. Цих виїмків з **га, ла** життя на У-
країні внесло трохи більше, ніж у нас (тамсамо
ст. 31), але-ж вони дають якусь певну, **зрозумі-
лу систему,** чого в „Українському правописі" та
в „Правописних словниках", та в виданнях, що
йдуть за ними — **зовсім не видно.** Але-ж це
справа інша. Це тільки один зразок того, що
справа українськогоо правопису й на Радян-
ській Україні річ пливка, що й там (як у нас)
„хибно й **механічно** товкмачать український
правопис" (ст. 30), що й там панує „розбіж-
ність" у думках (ст. 29), що нам треба лічитися
з поважними **змінами** й **там,** а що ж тоді в нас?
Та ще до того в **школі,** де кожна **зміна,** та ще й
непевна, викликує заколот?

Та **чужі слова** (дуже болюча справа!) це
тільки один маленький зразок. А візьмім хоч би
таку справу, як **апостроф,** проти якого на хар-
ківській конференції криком кричали не тільки
представники зах. земель, але ж мало ще не ціле
Правобережжя. Цю справу, зовсім **несутню** для
українського правопису, **чужу** для нас із погля-
ду історії мови та сучасної **фонетики** — в нас
цілком **ізмеханізовано,** а змеханізовано, бо во-
на в нас цілком **незрозуміла.** Апостроф після
губних і для Наддніпрянщини річ **переходова.**
Коли ми вживаємо апострофа (напр., я вживаю
його в наукових виданнях української еміґра-
ції), то тільки так довго, доки в нас на Україні
міста зрусифіковані та інтеліґенція привикла до
російського читання **я, ю, є, ї** після губних (мя-
ка вимова губних, напр. пять читають за **p'at** не
— **pjat'**); після дерусифікації міст він **відпаде.**
Заводити його там, де **такої небезпеки немає,**
це — **непорозуміння.** Тим то я не дивуюся, що
в нас тут **ніхто не знає,** чому писати апостроф,
напр., у слові **вюн,** а не писати його в чужих
словах (напр. Вюртенберґ*), чому ставлять там
апострофи, де їх не повинно бути**). Іще одне.
Я не розумію, взагалі, чому в одному випадку
так сильно додивлятися до **фонетичного** пере-
писування слів, (напр., **п'ять,** щоб читати **pjat)**"
а в инших випадках ні (напр., для зазначування
палятальности сичного перед губним, як після
губного йде йотований або **і з ѣ**), напр., **сьвіт-
ло, сьвятий** — дарма що для нашої мови цей
закон дуже характеристичний, і незазначування
його веде до хибної ортоепії. Розуміється, я не
обстоюю, щоб писати в таких випадках мякий
знак*), але-ж указую тільки на велику розбіж-
ність у критерії при творбі системи правопису
(те саме треба сказати і про апостроф після **„р"**,
що декуди на західніх землях, наслідком ствер-
діння **„р",** доводить на нашому ґрунті до вели-
ких непорозумінь*).

Я не воріг **одного** правопису для всіх укра-
їнських земель, він у нас мусить бути, але ж си-
стема одного спільного для всієї нації право-
пису вироблялася в усіх народів і в нас вироб-
ляється **поволі,** і **наспіх,** коли виринають непо-
розуміння, уніфікацію **невиробленого** право-
пису переводити не слід.

Це, Вельмишановний Пане Редакторе, **мої**
замітки тільки в загальних рисах. Розписувати-
ся широко тут не місце. Я відповідаю тільки на
Ваше питання й подаю найяскравіші приклади.
Одначе ці приклади ясно виявляють, що заво-
дити **вже тепер** у школах т. зв. харківський пра-
вопис, річ цілком зайва, з річевого боку — пе-
редчасна, з педаґ. — користи не приносить.

*) Проф. Євген Тимченко: „Є чималі помилки з Українськім правописі, їх, поки не набули ще значки, треба виправити" (Бюлетень УРЕ, ст. 22; Євг. Касяненко, редактор „Вістей"; „Розділ „чужі слова" конче треба переглянути тамсамо ст. 20.

*) До речі, на харківській конференції прийнято нім. „ü" переписувати нашим — і (франц. u — нашим ю), чому в „Українському правописі" заведено — ю, я не знаю й не розумію.

**) Напр. мертвяк святий і т. д.

*) Я сам пишу без мякого знака, хоч усе і скрізь зазначую, що **вимова** мусить бути з мяким сичним. Те саме і в граматиках Радянської України. Чого-ж тоді того закону, ортоепічного не прикластитб і до йотованих після губних? А я вже чув і в Галичині вимову: **svit, svjatyj, cvit...,** і ніхто її не справляє!

*) Напр. в „Записках Наук. Т-ва ім. Шевченка" транскрипція таких слів як „ув'язнення, поп'ялки, мов'я, шап'ки" **Повм. Редакції.**

Зворот у манджурських подіях.

Дня 24. ц. м. Рада Союзу Народів займалася дальше розвязкою японсько-китайського конфлікту. Обміркували резолюцію, яку мають вислати обом посвареним урядам. Представники Китаю і Японії домагалися відложення дебати, аж вони дістануть від своїх урядів нові інструкції. Тимчасом застерігалися проти деяких вимог, ставлених цією резолюцією.

Під вечір наступив наглий зворот в цілій справі. Японський делегат дістав інструкцію від свого уряду приняти пропозицію Союзу під означеними умовинами. Японія готова розпочати негайно евакуацію Манджурії й відтранспортувати свої війська на протязі трьох тижнів, оскільки японські умовини будуть приняті. Між тими умовинами є домагання, щоби Китай признав усі трактатові зобовязання й припинив ворожі виступи проти Японії.

Який буде наслідок японських уступок, покажуть найближчі дні. Тоді, коли японський уряд годився на резолюцію Ради Союзу Народів, у Манджурії йдуть дальші бої. Цим разом марш. Чан-суліян розпочав знову домову війну, заатакувавши китайські війська над рікою Ноні. В цих домових порахунках помагають йому японські літаки, що збомбардували головну кватиру китайських військ. Зачинається нова межиусобиця, яку, розуміється, підтримує Японія.

Техніка на службі виборчої аґітації.

Виборча кампанія в Анґлії замітна не тільки великою чисельністю партій і кандидатів, але й небувалими досі способами аґітації. Кандидати виступають на виборчих вічах не тільки особисто, але й виручуються звуковим фільмом. Цим здобутком техніки користуються головно кандидати урядових партій, що розпоряджають великими грошевими фондами. На 12 вантажних самоходах умістили апарати звукової фільми й їздять з ними по містах і селах. На площах і вулицях стягають найперше юрби людей концертом ґрамофонових плит. Опісля пускають в рух аґітаційні написи й кличі, а вкінці на завершення аґітації кидають на рухомі екрани образи самих кандидатів, що виголошують кандидатські промови. Ефект надзвичайний! Зібрані бачать лейбуриста Мекдональда, консерватиста Болдуїна чи ліберала Сімона і т п., чують його власний голос і слухають його промову, що викладає програму своєї партії та обіцює всякі благодати виборцям, які дадуть на нього свої голоси. Все практично й вигідно, бо ані кандидати не потребують марнувати часу на аґітаційні поїздки й зривати собі голос безнастанними промовами, ані виборці не потребують трудитися в означеному часі до вічевих саль і т. п.

Свято Ощадности.

Відозва до українського громадянства.

Українські Громадяни!

Коли проминула хуртовина світової війни, розглянулись народи у своїх господарствах та побачили, яке тяжке лихоліття завдала їм війна. Вони побачили, що господарство світа зійшло зі своїх давніх шляхів та опинилося у великій небезпеці. І той страшний образ лихоліття навів їх на думку, що треба завернути на мирний шлях чесної праці та власними силами у *господарности й ощадности добувати кращого добра.*

Тому відбувся в р. 1924 в італійському місті Медіоляні Міжнародній Конгрес Ощадности. На цьому конгресі постановлено щорічно святкувати *„Свято ощадности“* таким способом, щоби один день в році присвятити пропаґанді ощадности, і цим днем вибрано останній день місяця жовтня кожного року. Той день святкують культурні народи світа, уладжуючи богослуження, віча, збори та всякі сходини, на яких розглядають справу ощадности. Часописи містять у той день передові статті, присвячені справі ощадности, та просвітні й економічні установи видають книжки і всілякі письма, щоби значіння ідеї ощадности поширювати в усіх закутинах краю між усіми людьми.

І ми, українці, не лишились позаду, бо в дні 30. жовтня 1926 р. вирішив зїзд відпоручників наших кооператив, що відбувся в Центробанку у Львові, щоби приступити до заснування товариства *„Ощадність“* для організування пропаґанди масової, поголовної ощадности всього народу. Ось новий шлях нашої господарки, опертої на власних силах: чеснота ощадности!

Потім, після року підготовної роботи, зібралися в дні 15. жовтня 1927 р. перші загальні збори Товариства „Ощадність“ і вони візвали відсвяткувати в цілому краю *перший український день ощадности*, що дійсно відбувся дня 30. жовтня 1927 р. Це були основини великого діла!

І так у нас ішов рік за роком і сьогодні стоїмо вже перед близьким речинцем нашого *пятого щорічного „Свята Ощадности“*. Та хоча це початкові роки, що застали нас серед тяжкої і затяжної господарської скрути, і хоча ще весь наш нарід не зрозумів тої великої сили, яку дає масова, поголовна і дрібна ощадність народу, то всеж таки вже сьогодня маємо право сказати, що всенародня господарність та ощадність виявила за тих кілька літ значний поступ та принесла велику допомогу.

І так вкладки ощадности, зложені в самих наших кредитових кооперативах, виказали з кінцем 1930 року в обох централях „Центробанку“ і „Дністрі“ 3,860.869 золотих; в 106 Українбанках (повіт. кредитових кооперативах) 4,842.298 золотих та в 168 Райфайзенках (низових кредитових кооперативах) 2,533,610 золотих, себто разом *поверх одинацять міліонів золотих*. А як додамо до цього вкладки ощадности, зложені також виключно нашим українським громадянством з кінцем 1930 р. в наших торговельних кооперативах як Народня Торговля Повітові Союзи Кооператив і інших, та в нашому Земельному Гіпотечному Банку, — то показується, що наша дрібна всенародня ощадність зложила поза уділами в останніх роках *понад двацять міліонів золотих* до обороту в наших економічних установах, щоби рятувати нарід від занепаду та підносити його господарність і промисл.

Отсе ця признака ідеї масової ощадности у часах лихоліття...

Але при цьому не можна забувати, що більше десяти разів по двацять міліонів нашого гроша марно пропадає по кишенях, скринях і господарських стріхах, лихварських позичках та непевних чужих установах, — з чого наш нарід не має ніякого хісна, а велику втрату. І з цього нам треба передовсім лікуватися при нагоді Свята Ощадности!

Тому можна сказати, що наш визвольний господарський похід вже розпочався, але мета наша ще далеко перед нами, бо ми маємо приєднати весь наш нарід до тих високих громадянських чеснот, які закріплює постійна ощадність: до господарства і добробуту. А до цього нам справді далеко, хоч саме цього так дуже треба нам у нинішній добі важких господарських недостатків.

Та відрадною подією у тих важких часах є для нас те, що наші села починають вже розуміти: що таке значить пропаґанда й організація ощадности та фанатично проголошують кличі: *дрібної, масової і поголовної ощадности.*

Зокрема шкільна молодь, молоді господарі і жінки формують ці нові чесні кадри в імя тої самої ідеї: бути господарними в усіх ділянках нашого життя. Вони мають пробити ті скелі зневіри і недостачі розуміння, що будучність народу у власній праці та ощадности.

Отсими думками стрічаємо сьогорічне Свято Ощадности та запрошуємо Вас, Українські Громадяни, щоби Ви всі святкували це Свято поважно, розумно і доцільно.

З побажанням, щоби цього року весь наш нарід зєднився добрими думками в Святі Ощадности, Надзірна Рада Товариства „Ощадність“ призначила на його відсвяткування

неділю, 8. листопада 1931 р. для міста Львова, а місяці: листопад і грудень 1931 р. і місяць січень 1932 р. для „Свят Ощадности“ в краю.

Хай щезає зневіра і розбіжність у цьому великому ділі, а запанує розвага і віра у власні сили та почуття єдности і відповідальности у кожного українця і кожної українки за свою долю і долю всього українського народу.

Львів, 18. жовтня 1931. р.

ЗА НАДЗІРНУ РАДУ Т-ВА „ОЩАДНІСТЬ“ У ЛЬВОВІ:

Д-р Михайло Волошин, о. Дамян Лопатинський.

ЗА УПРАВУ Т-ВА „ОЩАДНІСТЬ У ЛЬВОВІ.

Д-р Кость Левицький, Омелян Саєвич. Остап Луцький.

Хто має право одержати військову емеритуру.

Бувшим призванневим (фаховим) військовим прислугують права на емеритуру, а саме: **І. Хорунжим і підстаршинам**, які служили в польському війську, або в польських військових орґанізаціях, а перед речинцем набуття прав утратили на завжди змогу працювати на життя, не зважаючи на час служби, якщо втратили здоровля, у нещасливому випадку з причини або підчас сповнювання службових обовязків; підчас воєнної акції в місці службового побуту, або пошестей, які ширилися в їхньому відділі війська.

II. **Призванневим військовим** б. заборчих держав, які зголосилися до польського війська, а звільненим урядово без їх вини перед осягненням ступня призванневої служби в польському війську, якщо: відслужили в польському війську принайменше 12 місяців, а мають неперервної військової служби (з врахованням служби при б. заборчій армії) 20 літ, або після такої служби перейшли у стан спочинку в б. заборчій державі, а опісля зголосилися до польського війська.

III. **Тим самим** без огляду на час служби в польському війську, якщо мають принайменше 10 літ справжньої військової служби в б. заборчій державі й польському війську, а їх звільнили через тревалу нездібність до служби, набуту при службі в польському війську.

IV. **Призванневим військовим** б. заборчих держав, яким ті держави признали досмертний дарунок із ласки, якщо відслужили принайменше 12 місяців у польському війську. Призванневим військовим б. заборчих держав, яких після 12-місячної служби в польському війську звільнили урядово перед осягненням ступня призванневої служби в польському війську, а не мають вони 20, або принайменше 10 літ справжньої військової служби. Призванневим військовим б. заборчих держав, яким не признали емеритури, а відбули вони 25, або принайменше 10 літ служби в б. заборчих військах.

На основі „Денника Законів РПП.“ у справі признання емеритури для бувших військових **речинець внощення прохань кінчиться 1. падолиста ц. р.**

Дайте моральну й матеріяльну поміч тим, котрі впали жертвою найвищого громадянського обовязку!

Австрія задовжується.

Мала Австрія, що також душиться серед фінансових труднощів, відітхнула лекше на вість, що може нарешті дістати заграничну позичку. Бувший міністр д-р Юх, що вибрався в цій справі до Парижа, прислав до Відня повідомлення, що Франція готова дати австрійському Національному Банкові кредит на суму 60 міліонів шілінґів девізами. Зачувати, що умовини цього кредиту досить тяжкі, бо між іншим Франція зажадала поруки Союзу Народів. Вправді Союз Народів сам не в силі давати позички, але може за такі емісії ґарантувати, як це вже раз зробив з приводу першої австрійської санаційної позички. Таким чином Франція робить не тільки фінансовий, але й політичний інтерес. Причинюючись коштовною позичкою до оздоровлення господарського положення Австрії, забезпечується міжнародніми ґарантіями проти небезпеки „аншлюсу“.

Повстання на Кипрі.

В справі подій на Кипрі надходять вісти, які вказують, що протибритійський рух грецького населення обхопив цілий остров. Провідником револьти є греко-православний епископ з Лярнаки, який скликав на спортовій площі в Лімазолі велике віче і візвав греків розпочати боротьбу за прилучення Кипру до Греції. Зібрані під проводом епископа й бурмістра рушили крізь місто з окликами: „Геть з чужинцями! Геть з тиранами! Хай живе злука з Грецією!“ На площі під церквою нарід при звуках дзвонів присягнув вести боротьбу аж до перемоги. В Нікозії, столиці Кипру, було також велике віче, на якому народні провідники наклинкували скинути анґлійське ярмо. Нарід рушив під дім анґлійського ґубернатора Сторса, щоби змусити його до уступлення. Однак провідники втратили панування над юрбою, яка здемолювала дім, обляла бензиною і спалила. Ґубернатор утік на корабель. В інших містах епископи виповіли також послух анґлійцям. Заноситься на криваві події, бо на Кипрі станули вже перші анґлійські військові відділи, привезені літаками.

По смерти М. Гаврисевича.

Арештування виновників його трагічної смерти.

У нас була вже згадка про те, що зараз після смерти бл. п. двр. Мирона Гаврисевича органи поліційної влади на доручення львівської прокуратури арештували відомих на львівському ґрунті аферистів та ошуканців, б. адвоката д-ра Адольфа Кольніка і його спільника Осипа Масляка. Оба вони при помочі ще кількох подібних типів зуміли втягнути у свої сіти чесного, але надто легковірного, М. Гаврисевича, людину безконечно добру й учинну, найкращого батька і громадянина, і звести його на такий шлях, з якого він, чоловік перечулений та амбітний, не бачив уже для себе іншого виходу, як револьверова куля...

Тепер, у звязку зі слідством у цій справі, виходять на яву річи, що кидають дуже сумне світло на „діяльність“ обох арештованих. Одначе на тому не кінець. Афера та потягне за собою ще дальші арештування, і то мабуть уже в найближчих днях. Кажуть, що буде арештований один з львівських адвокатів, один відомий на львівському ґрунті пекар та один адвокатський кандидат, що мав уже нераз до діла з поліцією.

Ошуканства тих людей полягали передовсім на тому, що вони виманювали у пок. М. Гаврисевича під якимсь дивним психічним примусом векслі зі сфальшованими підписами посла д-ра С. Барана, його жінки й інших осіб. Ті векслі пускали вони негайно в обіг, закуповуючи за них товари в ріжних великих фірмах, які таким робом потерпіли значні страти. Кольнік і тов. виїздили також доволі часто до Цопот і Варшави, де бавилися дуже широко за гроші, що їх добували описаним вище способом. І таким чином загнали вони свою жертву в могилу.

—o—

Вшанування праці й заслуг.

Свято відслонення портрету радн. Сидора Громницького в салі Музею Н. Т. ім. Ш.

Львів, 25. жовтня.

Рідке свято відбулося сьогодні вполудне в Музею Наукового Товариства імени Шевченка, а саме відслонення портрету колишнього голови, опісля довголітнього заступника голови і члена Виділу того Т-ва, радника Сидора Громницького, з нагоди його 80-ліття. Свято стягнуло до великої музейної салі понад 150 найвизначніших українських громадян, представників усіх наших культурно-освітніх та економічних установ, які явилися, щоби зложити поляку й поклін сеніорові наших діячів радн. С. Громницькому, що своєю працею в Н. Т. і. Ш. у 80-их і 90-их роках поставив його на твердих основах, уґрунтувавши його істнування. Одночасно свято це було доказом, що українське громадянство вміє пошанувати своїх заслужених громадян, які клали перші основи під наш національний розвиток, започатковуючи й розбудовуючи найріжнороднініші ділянки в нашому національному життї. Не диво, що коли явився в салі наш Сеніор-Ювилят, зібрані піднялися і привитали його оваційно гучними оплесками.

Саме свято започаткував член Виділу Н. Т. і. Ш. през. д-р Кость Левицький, що в гарній промові, спрямованій до радн. С. Громницького, змалював ядерно його велику працю й заслуги для Т-ва впродовж 20-ліття (рр. 1880—1900). За ті заслуги іменували пізніше Загальні Збори Т-ва (1904) радн. С. Громницького почесним членом. В часі тої промови секретар Т-ва проф. д-р Цегельський відслонив прегарний портрет Ювилята кисти арт. Івана Труша.

Після того промовив коротко зворушений Ювилят, що дякував Виділові Т-ва, арт. Трушев. і през. К. Левицькому за влаштування цього свята, і всім присутнім за участь у ньому, а потім оповідав про часи своєї праці в Т-ві. Промови Ювилята вислухали всі з найбільшою увагою і нагородили її знову бурливими оплесками.

З черги відчитано кілька привітів, між ін. від екск. митрополита, від товариша Ювилята о. сов. Олександра Стефановича, від проф. Миколи Ластовецького і від недужого артиста І. Труша.

Закінчив це гарне свято голова Т-ва д-р К. Студинський, що виголосив довший реферат, виготовлений на основі найновіших джерел, п. з. „Бучинський-Ронін-Милорадовичка у звязку з оснуванням Т-ва ім. Шевченка (1870—1873)“.

—o—

Фронт проти Радянщини.

В комісії закордонних справ чеського парляменту пос. Крамарж заявив у дискусії над експозе міністра закорд. справ д-ра Бенеша, що ніяка середньо-европейська комбінація не сміє нарушувати незалежности чехословацької держави. Співпраця можлива тільки на основі торговельних договорів і преференційних мит, яким не можнаб нічого закинути. Розброєння на думку д-ра Крамаржа це найбільший злочин на будучности й самогубство Европи, як довго є на світі Радянщина. Всі европейські держави мусять станути одним фронтом проти радянського уряду.

ОСТАННІ ВІСТИ

СЕН. БОРАГ СКАЗАВ ЛЯВАЛЕВІ, ЩО ТРЕБА РЕВІЗІЇ ВЕРСАЙСЬКОГО ТРАКТАТУ.

Сенатор Бораг, голова комісії для закордонних справ американського сенату, сказав журналістам, які приїхали з прем. Лявалем до Америки, що він є проти того, щоби Зл. Держави співпрацювали з Европою. Роззброєння Европи неможливе без змін у Версайському трактаті. Польський коридор повинен зникнути. В тій справі заінтересовані держави повинні зібратися на конференцію.

Нюйорська „Геролд Трібюн“ повідомляє, будімто Лявaль у звязку із заявою сен. Борага сказав: „Я не приїхав до Вашингтону, щоби полемізувати з п. Борагом і не тому, щоби розглядати можливість і евентуальність ревізії Версайського трактату. Прошу сказати журналістам, що побачуся з ними завтра після моєї розмови з през. Гувером. Хай не підупадають на дусі з причини заяв сенатора, який висловив свою особисту думку“. Тойже часопис твердить, що сен. Бораг заявився теж проти якогонебудь пакту безпеки.

24. жовтня прем. Ляваль конферував із знавцями. Пресі не дав пояснень про цю конференцію. Опісля конферував із Гувером, держ. секр. Стімсоном і держ. підсекретарем Мілсом.

Фактично конференції вже закінчені.

МІН. ҐРАНДІ В БЕРЛІНІ.

Італійський міністр закордонних справ Ґранді приїхав до Берліна 24. жовтня рано з жінкою та вищими службовиками мін-ства закорд. справ. Йому на стрічу приїхав на двірець канцл. Брінінґ з держ. секретарями, амбасадором у Римі Шубертом, шефом дипл. протоколу Татенбахом і ін. На двірці був теж італ. амбасадор у Берліні Орсіні з членами амбасади та представники італ. кольонії. Брінінґ дав Ґрандієму китицю рож. Опісля Ґранді виголосив через радіо промову, в якій висловив німецькому народові симпатії від імени Мусолінія. Вполудне держ. секретар фон Більов видав у готелі Адльон сніданни в честь італ. міністра та його жінки.

КІНЕЦЬ РЕВОЛЮЦІЇ НА КИПРІ.

До м. Нікозії на Кипрі прийшло військо й арештувало 5 провідників повстанців. Їх помістять на кораблі в Лярнаці. Військо причалило з до Лярнаки. Взагалі настав спокій на Кипрі.

ПРОТЕСТ ПРОТИ СЕНАТСЬКИХ ВИБОРІВ ОКР. ЛЬВІВ.

У понеділок, 26. жовтня, Найвищий Суд розглядатиме протести з округи ч. 61 Львів проти виборів до сенату. В окрузі тій вийшло 7 сенаторів із ББ, а з Українського Клюбу сен. Кисілевська та сен. Павликовський.

ВАРШАВСЬКА АКАД. МОЛОДЬ ПРОТИ САНАЦІЇ.

24. жовтня варшавська молодь після протестаційного протилотиського віча хотіла йти на Шкільну вулицю, щоби демонструвати перед посольством Латвії. Поліція їх туди не пустила. Не допустила їх теж до будинку німецького посольства. Демонстранти вибили шиби в фотографічнім заведенні „Студіо“ при вул. Маршалківській, де були портрети президента Польщі та Пілсудського. Кричали: „Геть із санацією! Геть за міністром освіти!“

СЬОГОДНІ БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ ПРОЦЕС.

26. жовтня починається у Варшаві процес проти бувш. берестейських вязнів: послів Ліберманна, Барліцького, Дюбоа, Мастека, Праґера, Цьолкоша, Вітоса, Керніка та бувш. послів Баґінського, Путека й Савіцького. Обвинуваченим закидають держ. зраду. Усім обвинуваченим боронитиме 58 оборонців.

ЗГИНУЛИ ДВА ЛЕТУНИ.

Біля Лопушки Великої (коло Каньчуги на шляху Переворськ—Динів) упав літак 6 летунського полку зі Львова. Літак розбився. Пілот Пец згинув на місці а сержант Крушка підпор. ... з тяжкими ранами до шпиталю.

В справі подруж між кревняками.

Як повідомляють з Ватикану, конґреґація для тайн звернулась до духовенства з вказівками в справі диспенс на заключування подруж між кревняками першого й другого степеня, нпр. між вуйком і сестріницею. Прохання в таких випадках напливають до церковної влади дуже часто й полагоджуються довільно. На будуче дозволи на такі прохання слід давати тільки у зовсім виїмкових випадках і тільки дорогою приналежного епископату.

—o—

НАГЛИЙ СУД В БЕРЕЖАНАХ.

Перед окр. судом як наглим у Бережанах відбудеться розправа проти Вас. Петрова, бувш. службовика м. уряду у Львові. Його обвинувачують, що вбив у лісі біля Волкова торговку Волошин і забрав у неї 40 зол.

—o—

СПОРТ.

МІЖДЕРЖАВНІ ЗМАГАННЯ.

Познань. Польща—Юґославія 6:3 (5:2).

Білгород. Гарбарня—Београд. К. С. 3:2.

Білгород. Гарбарня—Білгор. Сокул 2:0 (1:0).

МІЖМІСТОВІ ЗМАГАННЯ.

Лодзь Лодзь—Гор. Шлеськ 1:0 (1:0)

Варшава. Краків—Варшава 3:1 (0:1).

ЗА ВХІД ДО ЛІГИ.

Ченстохова. Напшуд (Ліпіни) ЛТСҐ (Лодзь) 4:2 (3:1).

Седльці. 22. п. п.—82 п. п. 3:1 (2:1).

ТОВАРИСЬКІ ЗМАГАННЯ.

Львів. Поґонь (ліґ.)—Тім Гасмонея—Україна 5:1 (3:1).

Львів. Бяли Ожел—Поґонь І. Б. 3:2 (1:0).

Львів. П. Сокул—Тім Роб Клюб 1:0 (1:0).

НОВИНКИ

— **„Могила українських вояків складницею зброї“** — таку новинку приніс „Курєр Львовскі“ з 25. X. 1931. Наводимо її дослівно: „Українські могили, що зберігають у своєму нутрі поляглих воїнів у боротьбі 1918—1919 р., виявляються складницями зброї. Пр. могила у Вівсю, в тутешньому повіті (підгаєцькому) вилетіла перед кількома днями у воздух, а вибух муніції був такий сильний, що після могили лишилася лише велика лійка. Це вказує на велику кількість переховуваної там зброї, або якихсь вибухових матеріялів“. — Після маячень „Газети Варшавскої“, про які ми недавно писали, це чергова вістка польської преси про цю могилу, взята з власного джерела — вигадливости хворої фантазії.

— **Арештування під замітом обманства.** У суботу рано органи слідчої поліції арештували бувш. урядовця львівського Повшехного Банку Кредитового Степана Раставецького під замітом обманства, доконаного на шкоду знаного письменника Ст. Левинського (син покійного професора Левинського). Суботішня „Газета Вечорна“ подала, що арештований є урядовцем Земельного Банку. Це незгідне з правдою, бо він ніколи в Земельнім Банку не працював.

— **З краєвої хроніки.** У Руді, рогатинського повіту, Осип Городецький та його брат Степан з Підгороддя напали на Остапа Качалу з Фірлеєва; погрожуючи ножем відібрали від нього рушницю. Поліція арештувала обох напасників.

— До Лозок, ковельського пов., приїхав податковий екзекутор. При допомозі війта й двох поліцаїв зафантував він у одного селянина веприка. Юрба із 400 селян кинулася на віз і відібрала зайняті за податки річи. Поліція арештувала 7 осіб і примістила їх тимчасом в одній з місцевих хат. Зібралася знову юрба й силою увільнила арештованих. У ночі підпалив хтось хазяйство війта Рубця. Другого дня приїхала з Ковля поліція й арештувала кільканадцять осіб під замітом підбурювання та підпалу.

— **Після страйку німецьких моряків у Ленінграді. Перед** наглим судом у Кольонії стане залога 33-ьох німецьких кораблів, які страйкували недавно в Ленінграді. Обвинуваченим загрожує присуд від 1 до 3 літ тюрми. 23. ц. м. почався в Кольонії процес проти 5-ьох грубників корабля „Аста“, на якому вибухнув страйк залоги підчас постою у пристані Ленінграду. Грубники обороняються тим, що віче моряків 231 голосами проти десяти ухвалило перевести страйк на всіх нім. кораблях у Ленінграді. Грубників засудили на кару по 2 місяці вязниці.

— **По широкому світі.** Большовицьке торговельне підприємство в Ризі не викупило векслів на суму 50.000 долярів. — Кавказька Рада проголосила амнестію для еміґрантів. Із кількадесять тисяч погоджується вернути на Кавказщину лише 10.000. — У Кенігсе прийшло до кровавої боротьби між гітлерівцями та райхсбанерівцями. Кількох осіб важко ранених. — Юґославія ...

дістала від Франції позичку 300 міл. фр. франків. — Президент Фінляндії обнизив на половину платню вояків. — Міністр праці Чехословаччини проголосив начерк закону про 40-годинний тиждень праці. — В Італії було при кінці вересня ц. р. 747.764 безробітних. — Більшовики приступають до будови корабельної верфи у Новосибірську. Мала б вона будувати торг. кораблі тонажу 50.000 річно. — Проф. Пікард відвідав президента Чехословаччини Масарика й виїхав з Праги. — На ватиканській радіо-станиці завели телевізійний апарат. — У Варшаві кружляє поголоска, що більшовики задумують зліквідувати торговельне представництво. Представники його ведуть переговори у справі пересунення платности векслів. — У половині жовтня ц. р. було в Австрії 212.452 безробітних. — У Вернігфоді пропали вибухові матеріяли з каменоломів; поліція арештувала 8 гітлерівців. У мешканнях арештованих найшли 50 кг. динаміту й закордонні кріси. — Проф. Кальмет, винахідчик суровиці проти чахотки, не поїде до Любеки, де ведеться процес проти лікарів, які тою суровицею отруїли 50 дітей. Кальмет не прийме покликання на свідка в тому процесі. — У Франції є тепер 650 тисяч безробітних. — Англія вирішила з ощадности розвязати жіночу поліцію. — Консуль Польщі у князівстві Монако доручив міністрові цього князівства диплом і відзнаку хреста „Польонія Реститута". — Світ жертвує на збросння (під гаслом задержання миру) річно 130.000.000.000. золотих франків.— Уряд Німеччини проголосить заборону всяких прилюдних демонстрацій до 31. березня 1932 р. Рівночасно буде оголошена заборона носити однострої не лише для гітлерівської, комуністичної, але теж республиканської Райхсвери. У квітні 1932 р. відбудуться вибори президента Німеччини, опісля до сойму. — Керманичем данської наукової прогульки на Гренляндію буде д-р Гоффер. — У третьому кварталі 1931 р. пішло в Польщі 1264 вексліз до протесту; кожний десятий вексель запротестований. — 22. ц. м. падав у Празі сніг. — Вилетіла у воздух фабрика у Мінхені; людських жертв не було. — У Ванзе (Німеччина) підчас автового випадку було 6 осіб важко ранених. — Уряд Парагваю проголосив стан облоги; він треватиме до бе березня 1932 р. Притоку до цього дав напад студентів на редакцію денника „Ель Лібераль" в Асомпціон.

— Подяка. Високоповажаному Панові Меценасові д-рові Володимирові Електоровичові, адвокатові в Чорткові, складаємо цією дорогою найгорячішу подяку за щиро-безкорисну та батьківську опіку над нами в хвилини арештування, за правні заходи в часі слідства та добру оборону на головній розправі перед судом присяглих в днях 10. і 11. X. ц. р. Чортків, 15. X. 1931. — **Олеськів Степан, Караско Василь, Ростькович Мирослав,** бувші пол. вязні

——o——

Борис Лятошинський.

(У звязку з вівтірковим симфонічним концертом.)

Хоча як небезпечно і трудно оперувати суперлятивами, а проте осмілююсь назвати Бориса Лятошинського найбільшим сучасним українським композитором. Його прізвище досі ще в Галичині майже невідоме — тим більше його твори. Не дивниця — через границю, яка відділює Радянщину від Галичини, важче і повільніше проходять вістки з цієї чи тої сторони на другу, як із заморських країв. У наших музичних кругах уже знають Лятошинського — бодай з прізвища, — але широке громадянство ледви чи чуло щонебудь про нього й інших найважніших представників музичної творчости на Радянщині. Я мав змогу бути від кількох літ в тісному і безпосередньому звязку — як фаховому так і особисто-приятельському — з усіми радянськими музиками; користаючи з нагоди симфонічного концерту, на якому вперше за границями Радянщини будуть виконувати твори Лятошинського, хочу сказати бодай кілька слів про того, як на мою думку, нашого найбільшого сучасного музичного творця.

Борис Лятошинський киівлянин; свої музичні студії закінчив у київській консерваторії, у відомого російського композитора Глієра. Швидко потім стає сам професором композиції в цій-же консерваторії і на цьому становищі перебуває і сьогодні. Лятошинський — композитор великих форм. Фортепянове тріо, скрипкова соната, фортепянові сонати, симфонія, опера — ось головні етапи його творчости. Починає писати під впливом Чайковського, Скрябіна (хто з композиторів російської школи не починав так?!) — але швидко переймається здобутками західньо-европейських модерних музичних течій і доходить до власного, своєрідного стилю і способу писання. Надзвичайний знавець орхестри і її тонкостей, суверенно володіючи всіми найбільшими формами музичної творчости — при цьому „наскрізь" музикант в найліпшому значінні цього слова, творить Лятошинський дуже скоро — коли вже до цього береться! Увертюру на чотири народні теми для орхестри — нагороджену на конкурсі в Харкові — пише впродовж двох-трьох тижнів, велика опера в 4-ох діях „Золотий обруч" повстає — вповні зорхестрована — протягом восьми місяців. Ця опера, яка пройшла всі українські оперові сцени на Радянщині і скоро буде виставлена в Великому Театрі в Москві, написана на сюжет „Захара Беркута", є безперечно першою українською оперою у великому стилі взагалі — твором, який вже може репрезентувати нашу оперову творчість перед цілим світом.

Лятошинський у своїх музичних переконаннях, в своому творчому „кредо" — наскрізь модерніст. Коли інші наші композитори, більше чи менше талановиті, йдуть утертими шляхами — він сміло йде своєю власною дорогою, не лякаючись і не завертаючи з неї навіть коли вона веде з „на ліво". Тепер Борис Лятошинський в розквіті всіх творчих сил: йому тільки 34 роки і це — поруч з його талантом — є за порукою, що українська музика ще не одного може від нього чекати.

На симфонічному концерті вівторок 27-го ц. м. будуть виконані Лятошинського „Три танці" — перський, китайський і гуцульський — з опери „Золотий обруч".

Антін Рудницький.

——o——

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Анна з Босовичів Матіяшек, жінка лікаря в Мельниці, упокоїлася дня 23. жовтня 1931 р. по короткій і тяжкій недузі в 30-му році життя. Похорон перенесення тлінних останків відбувся в Тязеві в неділю дня 25. жовтня 1931 р. В. Їй П.!

——o——

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 24. X. ц. р. за масло експортове та десерове пріма 3·10 зол., за літру молока 23—24 сот., літру сметани 1·10 зол., вопу вень 5·70—5·80 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло" З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.